

Józef Borzyszkowski

Protokół z zebrania Młodokaszubów 26 i 27 września 1910...

Acta Cassubiana 17, 253-264

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Józef Borzyszkowski
Gdańsk

Protokół z zebrania Młodokaszubów 26 i 27 września 1910...

W dziejach ruchu kaszubsko-pomorskiego Młodokaszubi odegrali na początku XX wieku pod pruskim panowaniem decydującą dla jego i naszej współczesności i przyszłości rolę¹. Za sprawą głównie Aleksandra Majkowskiego i Jana Karnowskiego nastąpiło wykrystalizowanie ideologii łączącej dotychczasowe kierunki myśli i działań Kaszubów, utożsamiane z postaciami Floriana Ceynowy i Hieronima Derdowskiego. W wielkim uproszczeniu została ona zawarta w hasle „co kaszubskie, to polskie”, a sprowadzić ją można do przyjęcia podwójnej tożsamości etniczno-narodowej Kaszubów i potrzeby walki z germanizacją na drodze odrodzenia i rozwoju kaszubszczyzny – języka i kultury oraz Kaszub jako także regionu, pod względem gospodarczym i politycznym, w ramach narodu polskiego. Stało się to z inspiracji Majkowskiego, redaktora i głównego współtwórcy miesięcznika „Gryf”, wychodzącego od 1908 roku w Kościerzynie (od 1910 w Gdańsku)².

To pierwsze kaszubsko-polskie czasopismo społeczno-kulturalne w Prusach Zachodnich – na Pomorzu Nadwiślańskim – stało się podmiotem skupiającym wyznawców idei młodokaszubskiej i oficjalnym organem Młodokaszubów, którzy po kilku latach działalności w 1912 roku na zjeździe w Gdańsku powołali własną – pierwszą organizację Kaszubów pod nazwą Towarzystwa Młodokaszubów. Bezdiskusyjnym przywódcą Młodokaszubów, człowiekiem skupiającym wokół siebie i „Gryfa” nieliczną elitę ówczesnej społeczności kaszubskiej, świadomą swej specyfiki i odrębności, potrzeby zorganizowanego działania był dr med. Aleksander Majkowski. Mimo licznych opracowań dotyczących postaci A. Majkowskiego i innych wybitnych Młodokaszubów, a szerzej ruchu młodokaszubskiego i regionalizmu naszego, wciąż aktualne jest zadanie poszerzania naszych badań

---

¹ Zob. C. Obracht-Prondzyński, *Zjednoczeni w idei. Pięćdziesiąt lat Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego 1956-2006*, Gdańsk 2006.

² Zob. K. Kamińska, „Gryf” wraz z dodatkiem „Gryf Kaszubski” (1908-1934). *Bibliografia zawartości*, Gdańsk 1961.

i wiedzy o nich. (Mam tu na uwadze takie dzieła, jak: A. Bukowskiego *Regionalizm kaszubski...* oraz biografie historyczne A. Majkowskiego, J. Karnowskiego i F. Sędzickiego³. Nie mniej cenne są ich wspomnienia i szkice biograficzne dotyczące liczego grona Młodokaszubów)⁴. Na łamach „Acta Cassubiana” opublikowane zostały w ubiegłych latach w tymże dziale *Materiały źródłowe* związane z Młodokaszubami, m.in. teksty: *O Aleksandrze Majkowskim i Vistuli* oraz *Kilka dokumentów dotyczących ruchu młodokaszubów i ruchu kaszubsko-pomorskiego w XX wieku*⁵.

Kontynuując publikację dokumentów źródłowych dotyczących ruchu młodokaszubskiego prezentujemy tu w wersji oryginalnej (skan rękopisu) i znormalizowanego druku protokół zebrania Młodokaszubów 26 i 27 września 1910 roku w Kościerzynie. Dokument ten zachował się pierwotnie w spuściźnie Aleksandra Majkowskiego, przejętej przez Feliksa Marszałkowskiego, skąd przed laty w postaci kopii trafił do moich zbiorów. Jego zawartość sygnalizuje nam między innymi skład osobowy grona najaktywniejszych Młodokaszubów na początku ich działalności, znany nam choćby z *Mojej drogi kaszubskiej* J. Karnowskiego, który w tychże swoich wspomnieniach zanotował:

We feriach roku 1910 odbył się (26 IX) Zjazd Młodokaszubów w Kościerzynie, w którym również brałem udział. Byli tam także moi koledzy z Pelplina. Innych nie pamiętam. Również już nie pamiętam, jaki był program i jakie sprawy omawiano. W każdym razie jeden z przedmiotów stanowiła kwestia pisowni kaszubskiej. O zasadach, które tam ustalono, referuje dr M. w artykule *Pisownia kaszubska – „Gryf”* 1911, nr 3. Zaraz po zjeździe wybrało się nas kilku z dr. M. do Kartuz i tam poznałem dr. Lorentza i usłyszeliśmy jego zapatrywanie na pisownię kaszubską. Dr Lorentz czyni wrażenie naukowca wielkiej miary, gdy się prace jego czyta, ale jako osoba rzeczywista czyni wrażenie człowieka spokojnego, przeciętnego, nawet niepozornego. Zdaje się, że ta pozorna niepozorność jest cechą znamioną wszystkich ludzi głębokich o gruntownej wiedzy. Stosunki materialne Lorentza były wówczas kiepskie; zdaje się, że całe życie walczył z biedą, stałych dochodów nie posiadał. Żył jedynie ze swych prac naukowych, a to jest tyle, aby z głodu nie umrzeć. Być może, że to oddziaływało na jego

³ Pełne noty biograficzne dzieł dot. przywołanych postaci, autorstwa J. Borzyszkowskiego, C. Obracht-Prondzyńskiego i J. Schodzińskiej, zob. C. Obracht-Prondzyński, *Bibliografia do studiowania spraw kaszubsko-pomorskich*, Gdańsk 2004.

⁴ Mam tu na uwadze przede wszystkim J. Karnowskiego *Moja droga kaszubska* oraz tom J. Borzyszkowski i C. Obracht-Prondzyński, *Młodokaszubi. Szkice biograficzne*, Gdańsk 2012.

⁵ Zob. J. Borzyszkowski, *O Aleksandrze Majkowskim i „Vistuli” oraz ich przesłaniu sprzed 110 lat* i A. Majkowski, *O potrzebie łączności między starszym i młodszym pokoleniem*, „Acta Cassubiana”, t. XVI, 2014, s. 237-246 oraz tenże, *Kilka dokumentów dotyczących ruchu młodokaszubów i ruchu kaszubsko-pomorskiego w XX wieku* – w tym: J. Karnowski, *Pogląd historyczny na pracę kaszubolodzką w latach 1908-1909 i Akta zjazdu młodokaszubskiego w Gdańsku r. 1912*, „Acta Cassubiana”, t. XIV, 2012, s. 203-241.

psychikę, bo czynił wrażenie człowieka nader skromnego. Był także u mnie w Czarnowie, zdaje się w roku 1911, i zbierał tam teksty kaszubskie. Sprowadziłem mu ludzi, którzy mu naopowiadali stek szopek i bajek. Lorentz spisywał wszystko z największą skrupulatnością i powagą, jak sędzia, kiedy spisuje wyrok śmierci. Jeszcze długo ludzie sobie o nim opowiadali niestworzone rzeczy. Uważali go za nader komiczną figurę⁶.

Na ów szerszy kontekst oddziaływania ówczesnego dr. A. Majkowskiego, zwłaszcza na studiującą młodzież, którą reprezentował J. Karnowski, warto zwrócić szczególną uwagę.

Publikowany tu protokół uzupełnia wspomnienia J. Karnowskiego, nie tylko w odniesieniu do składu uczestników tego zjazdu – spotkania, ale i jego programu oraz poglądów poszczególnych osób. Dowiadujemy się przede wszystkim, że głównym zadaniem zjazdu było przygotowanie – „realne poparcie” – projektu organizacji Kaszubskiej Wystawy Etnograficznej w Kościerzynie, jaka miała miejsce w 1911 roku⁷. Nie mniej ważne jest tu potwierdzenie decydującej roli A. Majkowskiego, jak i nieco zapomnianego ks. W. Wojciechowskiego. Starsze pokolenie Kaszubów reprezentuje tu kościerski rzemieślnik i działacz towarzystw ludowych, znany z wyprawy do Paryża – Wersalu w 1918 roku Tomasz Rogala i Franciszek Sędzicki. Mniej znaną postacią jest Bolesław Piechowski – przyjaciel J. Karnowskiego z seminarium, a może najbardziej dziś popularną, bo więcej legendarną ks. Józef Wrycza⁸. Do grona dziś zapoznanych należy Michał Szuca – przyjaciel J. Karnowskiego rodem z Brus, wówczas student Uniwersytetu Jagiellońskiego, którego innowacyjne i inne pomysły utrwalił w swoich wspomnieniach Jan Karnowski.

Do najczęściej pojawiających się pomysłów dotyczących popularyzacji idei młodokaszubskiej, w tym wystawy kaszuboznawczej, należy obok jej promocji za pośrednictwem „Gryfa” i innej prasy, wówczas życzliwej dla ruchu młodokaszubskiego, współpraca – kontakt z towarzystwami ludowymi i masowe wiece... – „Naukę zrobić przystępną ludowi” – zawniósł ks. W. Wojciechowski, a dr Majkowski niejako dopowiedział, iż chodzi o historię Kaszubów. Przy czym

⁶ Op. cit., s. 78-79.

⁷ Zob. *Przewodnik po wystawie ludoznawczej kaszubsko-pomorskiej w Kościerzynie 1911 roku od 25 czerwca do 23 lipca*. (Wydany jako dodatek do „Gryfa”, w którego roczniku 1912 opublikowany został również *Zarys ogólnej pisowni i składni pomorsko-kaszubskiej*, napisany przez F. Lorentza, a przetłumaczony z języka niemieckiego przez Janowicza – Jana Karnowskiego z Przedmową A. Majkowskiego, przywołującego Zjazd Kościerski z 26 września 1910 r. i ustalone wówczas zasady ogłoszone w „Gryfie”, 1911, nr 3.

⁸ Ich biogramy zawiera m.in. *Słownik biograficzny Pomorza Nadwiślańskiego*, a w przygotowaniu do druku w wydawnictwie ZK-P i IK jest biografia historyczna ks. J. Wryczy, autorstwa Krzysztofa Kordy. Zob. też J. Borzyszkowski, C. Obracht-Prondzyński, *Młodokaszubi...*

do realizacji tego projektu zostali przypisani J. Karnowski i A. Majkowski oraz Franciszek Smelkowski, który wtedy jako student seminarium w Pelplinie w przeszłości zniknął z kręgu młodokaszubskiego⁹.

Lakonicznie odnotowany program i fakt drugiego dnia zjazdu znamy lepiej z cytowanych wyżej wspomnień J. Karnowskiego, jak i z informacji opublikowanej na łamach „Gryfa”. Godnym odnotowania jest też fakt uczestnictwa w tym zjeździe i roli sekretarza – Brunona Gabrylewicza. Znamy go m.in. z pomysłów formułowanych w korespondencji do J. Karnowskiego, dokumentujących ówczesne jego zaangażowanie w ruchu kaszubskim, jak i późniejszych działań – głównie na forum Polskiego Sejmu Dzielnicowego w grudniu 1918 r. w Poznaniu, skierowanych przeciw Kaszubom – samemu A. Majkowskiemu¹⁰. Tu może zdziwić jego stosunkowo bierny udział w tym kościerskim spotkaniu, z którego publikowany protokół jest jednak jego dziełem; możemy powiedzieć, iż bardzo lakonicznym. Szkoda, że pisząc ten protokół – B. Gabrylewicz nie zanotował nawet miejsca, w którym tenże zjazd się odbył. Tym niemniej sporządzony przez ten dokument wzbogaca naszą wiedzę o jednym z etapów rozwoju ruchu młodokaszubskiego i jego aktywnych uczestników – współtwórcach dokonania tegoż środowiska.

Miejscem owego zjazdu był świeżo zbudowany i otwarty kościerski „Bazar”. Nieco więcej o nim napisał po latach Jan Karnowski w swoim opracowaniu poświęconym Aleksandrowi Majkowskiemu, powstałym tuż po śmierci wodza Młodokaszubów w 1938 roku. Całość tejże biografii opublikowana została jako: Jan Karnowski, *Aleksander Majkowski. Wspomnienia – listy – uwagi*. Oprac. i wstęp J. Borzyszkowski, Gdańsk 2012. Zawiera ona osobny rozdział zatytułowany przez J. Karnowskiego *Zjazd Młodokaszubów w Kościerzynie 26.09.1910.* – Niniejszy dokument może być zachętą do poznania, przestudiowania – ponownie lub po raz pierwszy – obu dzieł J. Karnowskiego – *Mojej drogi kaszubskiej* i *Aleksandra Majkowskiego*. Być może będzie to także zachęta do studiowania dostępnych biografii historycznych najwybitniejszych Młodokaszubów i konfrontacji ze współczesnymi publikacjami prasowymi – medialnymi dotyczącymi tegoż ruchu, jak i regionalizmu kaszubskiego...

Przygotowując dokument do druku, generalnie unikano zmian, wprowadzając jedynie drobne poprawki w zakresie pisowni.

---

⁹ Przywołuje go J. Karnowski w MDK, gdzie w przypisie mogłem odnotować, iż urodził się 27.01.1888 w Gniewie i jako kleryk w latach 1909-1911 współpracował z „Gryfem”. W Kole Kaszubologów wygłosił referat „Administracja województwa pomorskiego za czasów polskich”.

¹⁰ Zob. J. Borzyszkowski, *Aleksander Majkowski (1876-1938). Biografia historyczna*, Gdańsk-Wejherowo 2004.

**Zebranie Młodokaszubów
dnia 26 września 1910 o godz. 6 wiecz.
zagaił p. Dr Majkowski.**

Przewodniczącego obrano Xdza. Wojciechowskiego.

- I. Na początku przemawiał p. Dr Majkowski:
Referat o stanie obecnym ruchu młodokaszubskiego.
- a) Na zewnątrz – prasa życzliwa.
  - b) Na wewnątrz, praca grupuje się koło Gryfa. Na przyszłość trzeba by ruch ten nieść w lud.
- II. 1) W dyskusji przemawia p. Szuca:
Zyskać trzeba dla ruchu ekonomistów, zakładać spółki itd.
- 2) Odpowiada X. Wojciechowski, że trzeba się liczyć z ludźmi w Prusach Zach., a przede wszystkim z ludem kaszubskim.
Bank już pracuje pomiędzy Kaszubami i wątpliwe, czy oni teraz będą intensywniej pracować, jeżeli do nich przystąpimy.
  - 3) Dr Majkowski: Przewodnicy banków, spółek starają się specjalnie o swoje sprawy. – Nasza naukowa sprawa ich na razie nie tyka i idzie obok tych spraw społecznych. Są jednakowoż już fachowcy ruchu społecznego, którzy popierają obok swej pracy i naszą sprawę.
Pracownicy koło Gryfa są obarczeni samą pracą literacką, a praktycznej strony tej agitacji przejąć jeszcze nie może.
  - 4) X Wrycza: Jedyne środki działania pomiędzy ludem: zwołać Wiec Kaszubów i na tym zyskać działaczy pomiędzy ludem.
  - 5) P. Karnowski: Wniosek p. Szucy na razie nie daje się. Środek agitowanie – praca naukowa – literatura dla ludu, beletrystyka, czytelnice, odczyty w towarzystwach ludowych.
Stawia wniosek: pomówić o Wiece ogólnym.
  - 6) X Wojciechowski: W Gryfie trzeba informować o wyrobach przemysłu domowego na Kaszubach.

- 7) P. Sędzicki: Do szerzenia tego przemysłu przyczyni się przyszła wystawa.
  - 8) X Wrycza: Zebrać spis tych rzeczy i założyć skład tych rzeczy w Sopotach.
  - 9) P. Karnowski: Co jest wyrobem kaszubskim? Jak go robić płodnym.
Nagromadzić te materiały.
  - 10) P. Dr Majkowski: Należy studiować te wyroby i dać im należytą formę.
Odczekać trzeba wystawę etnograficzną.
P. Dr Majkowski dalej: Lud się wstydzi swego poniekąd ubożego wyrobu i chowa go. Trzeba ludowi wszczepić dumę narodową. To jest celem ruchu.
  - 11) X Wojciechowski: Zadaniem naszym oznajmiać publiczności wyroby kaszubskie i nauczyć go cenić.
  - 12) X Wrycza: Przemysł domowy nie istnieje.
  - 13) P. Dr Majkowski: Jest przemysł (kosze, płótno, wełna).
  - 14) P. Sędzicki tak samo...
  - 15) Dr Majkowski
  - 16) X Wrycza przyznaje.
- / mały spór do tej sprawy
- 17) P. Rogala: Wpływać może ruch kaszubski: Trzeba objeżdżać na towarzystwa i tak agitować, a zyskać ludzi, którzy by pracowali praktycznie pomiędzy ludem. – Czytelnie własne – odosobnione od Poznania – Zyskać Pucki powiat i Wejherowski. – Poruszać szersze warstwy.
  - 18) X Wrycza tego samego zdania.
  - 19) Dr Majkowski: Stwierdzić, jaka gałąź jest najplonniejsza.
  - 20) X Wojciechowski: Rzeczy, które każdy potrzebuje, są mniejszej wagi, chodzi o luksusowe rzeczy.
  - 21) X Wrycza: Gdzie są luksusowe rzeczy.
  - 22) P. Dr Majkowski wylicza płótno i wyroby na nim – wskazuje na wystawę. – Realne poparcie tej wystawy. – Główne zadanie tego zebrania.
  - 23) P. Piechowski podaje środek: zyskać gospodarzy, ludzi, którzy by wyszukali te rzeczy.
  - 24) X Wrycza: Ogłaszać w Gryfie i szukać rzeczy – odezwę do Gazet, aby rozpowszechniały popyt za przedmiotami dla wystawy.
  - 25) P. Piechowski: Trzeba przystąpić do ludu samego, bo on się wstydzi dziś swych rzeczy.

- 26) X Wrycza: Lud otrzymuje to aż do grobu.
- 27) P. Sędzicki: Popiera tę myśl.
- 28) P. Dr Majkowski: Pieniądze na wystawę. –
- 29) X Wrycza: Zbierać pieniądze – rozsyłaniem przekazów pocztowych. –
- 30) P. Szuca: Warszawa Towarzystwo krajoznawcze – itd. osobistości szukać, które by pieniądze nadesłali.
- 31) P. Dr Majkowski: Pieniądzy trzeba około 500 M.
Główny punkt ogólnie przyjęty: agitować dla wystawy.
- 32) P. Dr. Majkowski: Agitować moralnie i materialnie dla wystawy. –
Opisy tej wystawy.
- 33) P. Karnowski: Odezwy, cyrkularze – tę pracę załatwi redakcja Gryfa.
- 34) P. Szuca – praca winna być podzielona pomiędzy więcej. –
Strona finansowa: 300 M z czyteln. – Pieniądzy więcej na drodze próśb prywatnych.
- 35) X Wrycza 45 M nadeśle.
- 36) P. Szuca: Pieniądze zbierać osobiście. Na ten cel urządzić organizację.
- 37) P. Karnowski: Wygłosić odczyt i pieniądze zebrać.
- 38) P. Dr Majkowski: Podzielić pracę pomiędzy więcej, aby pisali.

I. Uchwalenie:

1. Gryf umieści odezwę.
2. Pp. Szuca i Karnowski postarają się o korespondencję w innych gazetach.
3. Do Towarzystw napisze Gryf.
Rzeczą redakcji Gryfa będzie: wydrukować odezwy i rozesłać.

* * *

Wniosek X Wojciechowskiego: Naukę zrobić przystępną ludowi.
P. Dr Majkowski: Historię

- II. Uchwalenie: Monografię do historii kaszubskiej zapowiadają
pp. Karnowski – Majkowski, Smelkowski. –

Projekt na przyszły dzień, dnia 27 września:

1. Kwestia pisowni.
2. Wolne wnioski.
3. Urządzenie przyszłego zjazdu.

Zebranie o $\frac{1}{2}$ 10 godzinie.

Dzisiejsze zebranie zamknięto o godz. $\frac{1}{2}$ 9 wieczora.

[Protokół podpisali]: X Wojciechowski, Gabrylewicz sekretarz,
Ks. J. Wrycza, Fr. Sędzicki.

W celu ustalenia pisowni kaszubskiej odbyło się posiedzenie drugie
o godz. 10tej p. poł. 27 IX 10; zakończyło się o godz. 12tej.

Kościerzyna, dnia 27 IX 1910.

[Podpisy:]

Gabrylewicz, X Wojciechowski, Ks. J. Wrycza, Piechowski, Jan Karnowski,
Dr Majkowski, Michał Szuca, Fr. Sędzicki

Zebranie Miłośników Słowa 26 września 1910 w gm. [?]
zebrał p. Dr. Majkowski.

Przedmiotem naszego obrad jest Wójcickowski.

1. Na prozektu pżenarad p. Dr. Majkowski:

Referat o stanie obecnym ruchu miłośniczego.

a) na jezyku - Praca indywidualna.

b) na czynniki, praca grupowa z tego tytułu.
na przystosowanie trybaku ruchu temu i lud.

II. 1. Dyskusja pżemiana pżeciwna:
zyskać trzeba dla ruchu ekonomistów, zakładać

2. W sprawie X Wójcickowski ze zbadać z liście i kłopoty
i pżemian. a pżedstawiać im złączenie Kaszubskim.

Banku pżemiany i pżemiany Kaszubami i wstąpiła,
chybki tenar besty inkandynacji prarowad, jeżeli
w nich pżemiany pżemiany.

3. Dr. Majkowski - Wójcickowski zbadać pżemiany
z pżemiany o swoje sprawy - Na pżemiany i wstąpiła
sprawy ich na razie nie trzeba i wstąpiła obok tych
sprawy pżemiany. Są jednakoż pżemiany faktoży i
pżemiany, które pżemiany obok wstąpiła
kasz pżemiany.
Pracownicy tego tytułu są obywateli i wstąpiła
literacka a pżemiany strony tej wstąpiła pżemiany
pżemiany nie może.

4. X Wójcickowski: Jednym z zadań pżemiany pżemiany
zawtać Hieć Kaszubski na tym tytułu pżemiany
pżemiany literem.

5. Dr. Karnowski: Hmionek p. Bzucz narazie nie daje
pżemiany i pżemiany - praca naukowa - literatura
dla ludzi beletrytyba, opytelnie, obcyty i towary.
wstąpiła i wstąpiła.

6. X Wójcickowski: 4 tytuły pżemiany informować o wstąpiła
pżemiany i wstąpiła na wstąpiła.

7. p. Wójcickowski: Do pżemiany tego pżemiany pżemiany
pżemiany wstąpiła.

8. X Wójcickowski: Zebrać spis i wstąpiła i za tożycie obtać
tych tytuły i wstąpiła.

9. p. Karnowski: Co jest wstąpiła Kaszubskim i
zab wstąpiła pżemiany.

10. p. Dr. Majkowski: Należy wstąpiła wstąpiła
i wstąpiła wstąpiła. Wstąpiła pżemiany wstąpiła
pżemiany i wstąpiła.

22.

Dr. Małkowski agitacja moralna i materialna
i w wytwor. — ~~prop. i...~~ —
opisy tej agitacji:

23. p. karności: odejry, cybulazę.

24. p. prawa zarobki robotnicy i
p. prawa prawa rybnia by podzielną pomogę
wiecej. —

Strona finansowa: Zoch z czytelnikami — Piem i p. y
wiecej na drodze prostej przyratanie.

25. X. Wojciecha 45000 nadejść.

26. p. prawa Piem i p. y zbierac osobnicie. Na ten cel ułożyć
organizację.

27. p. karności: agitacja i p. y i p. y zebrać.

28. p. p. karności: proficiele pracy pomogę wiecej
aby przali. — (Przyjmując agitację) ~~to następnym~~

I. ustrale, y...

#

1. p. y — unowocni odejry
2. p. p. prawa i karności i p. y zebrać się o odejry ~~o...~~
3. w innych gazetach —
w tym celu napisze p. y
p. y robotnicy i p. y karności: wypracować odejry i reprezentacji
po gazetach.

Unowocni X. Wojciechowski: Naukę zrobić przytoczyć ludowi.

Unowocni

Dr. Małkowski: Historia kulturalnej gospodarki
monografie do historii kulturalnej, Siedlce. —
p. karności — Małkowski, Siedlce.

Projekt na przygotowywanie przez Dr. Wojciecha

1. Kwestja prawni —
2. Wolne wnioski
3. Uprawnienie przygotowywania

Zebrać o k. p. k. y.

Historiograf zebrać o god. 129. w. wojna

Jabylowicz, X. Wojciechowski
Siedlce

